

Neznáma Namíbia

Najzaujímavejšie miesta expedície BOJAR

Michal Noga

V septembri 2019 sa uskutočnila expedícia Katedry regionálnej geografie, ochrany a plánovania krajiny na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave s názvom BOJAR. Trasa expedície viedla od Viktóriiných vodopádov v Zimbabwe cez Botswanu a Namíbiu do Kapského Mesta v Južnej Afrike. Najväčšia časť trasy (viac ako 5 000 kilometrov) viedla naprieč Namíbijskou republikou, čo nám poskytlo možnosť dobre sa oboznámiť s touto krajinou, ktorá patrí medzi menej známe pre bežného Slováka. Predkladaný príspevok si dáva za cieľ komplexne charakterizovať krajinu, jej prírodné i kultúrno-historické aspekty v kontexte turistickej atraktívnosti.

Úvod

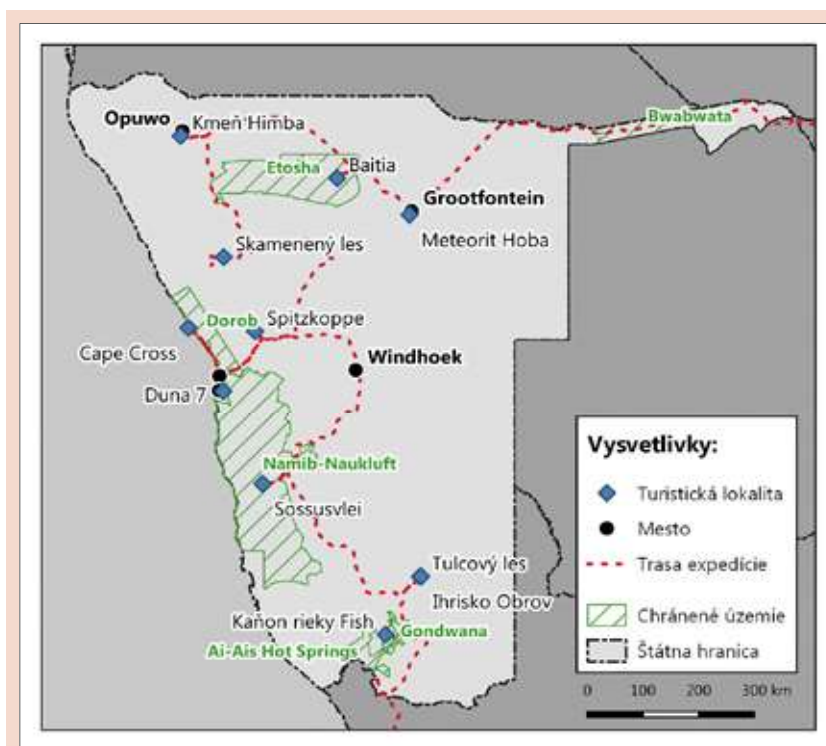
Pod pojmom turistická atraktívnosť rozumieme schopnosť krajiny prilákať návštevníkov. Základným stavebným kameňom atraktívnosti sú atrakcie, ktoré rozdeľujeme na prírodné a kultúrno-historické. Doplňujúcim faktorom môžu byť jedinečné rekreačné aktivity spojené s poznávaním jednotlivých atrakcií. Faktografické údaje sme doplnili vlastnými postrehmi, ktoré pramenia z terénneho výskumu, ktorý sme absolvovali počas expedície. Členenie textu sme prispôbili tak, aby sme zachytili hlavné prvky krajiny na viacerých úrovniach. Prvá kapitola je venovaná stručnému predstaveniu Namíbie z hľadiska jej polohy, prírodných podmienok, administratívneho členenia, obyvateľstva a hospodárstva. V druhej kapitole charakterizujeme hlavné prvky atraktívnosti na národnej a nadnárodnej úrovni (napr. cezhraničná spolupráca pri správe chránených území so susednými štátmi). Tretia kapitola je venovaná jednotlivým lokalitám prírodného charakteru nachádzajúcimi sa v rámci rozsiahlych národných parkov i mimo nich. Štvrtá kapitola obdobne popisuje kultúrno-historické lokality. Piata kapitola je venovaná rekreačným aktivitám v krajine. Príspevok nepodáva vyčerpávajúci prehľad všetkých atrakcií v Namíbi, zameriava sa predovšetkým na lokality navštívené počas expedície. Príspevok je vhodné využiť ako doplňujúci zdroj informácií pri výučbe, najmä v tematickom celku Afrika vo vzdelávacom štandarde predmetu geografia v Štátnom vzdelávacom programe.

Predstavenie Namíbie

Pri predstave o návšteve južnej časti afrického kontinentu sa slovenskému návštevníkovi zrejme ako prvá vybaví Juhoafrická republika (skrátene Južná Afrika), prípadne Viktóriine vodopády, ktoré sú považované na najväčšie vodopády na svete a zároveň za jeden z novodobých prírodných divov sveta. Namíbia ostáva

pomerne neznámou časťou Afriky. Môže sa s ňou spájať predovšetkým púšť Namib, po ktorej je krajina pomenovaná, a ktorá je považovaná za najstaršiu púšť na svete. Okrem púšte Namib lemujúcej pobrežie Atlantického oceánu na západe, je významná i púšť Kalahari, ktorá uzatvára Namíbiu v suchej klimatickej oblasti z východu. Väčšinu plochy zaberá horské plató, kde v letných mesiacoch môžu dosiahnuť denné teploty až 50 °C. Tieto prírodné podmienky sú kľúčové pre vznik jedinečných ekosystémov ako je napr. Sukulentné Karoo, nachádzajúce sa na juhu kra-

jiny, prilahlé k púšti Namib. História krajiny je zaujímavá ako z geologického, tak z kultúrneho hľadiska. Niektoré časti krajiny obsahujú geologické jednotky pochádzajúce z obdobia prakontinentu Gondwana (180 mil. rokov), iné obsahujú rytiny v skalách, ktoré sú dôkazom života pôvodných obyvateľov z obdobia mladšej doby kamennej (6 tisíc rokov). Namíbia bola kolonizovaná na konci 19. storočia Nemeckou ríšou a po prvej svetovej vojne sa ocitla pod správou Juhoafrickej únie. Bola v centre diania počas apartheidu až do získania nezávislosti

Trasa expedície BOJAR

v roku 1990. Dnes je Namíbia jednou z najredšie zaľudnených krajín. Na ploche necelých 825 tisíc km² žije približne 2,5 milióna obyvateľov. Pre porovnanie, na Slovensku žije dvojnásobok obyvateľov na ploche takmer 17-krát menšej. Administratívne je Namíbia rozdelená do 14 regiónov. Krajina je heterogénna ako z etnického, tak lingvistického hľadiska. Úradných je 13 jazykov, z toho 10 je domorodých. Obyvatelia však ovládajú aj afrikánčinu, angličtinu a nemčinu. Religiózne zloženie je takmer homogénne. 80-90 % obyvateľov je kresťanského vyznania, z toho asi polovica sú luteráni. Zvyšok tvoria pôvodné animistické náboženstvá (CIA 2019). Problematiké sú sociálne rozdiely, ktoré sú najviac badaťelné na periférii väčších miest. Za necelých 30 rokov samostatnej existencie sa Namíbia stala jednou z ekonomicky najstabilnejších a najperspektívnejších krajín Afriky. Popri ťažbe nerastných surovín (najmä diamantov a uránu), sa vďaka svojmu prírodnému bohatstvu rozvíja i ako turistická destinácia. Vďaka všetkým týmto charakteristikám môže byť Namíbia i celý región juhozápadnej Afriky potenciálne atraktívnu destináciou pre slovenského návštevníka.

Hlavné prvky atraktívnosti

Tak ako aj pri iných afrických krajinách je dominantným prvkom atraktívnosti Namíbie príroda a s ňou súvisiace aktivity. Dôležité je najmä zastúpenie divjej zveri, ale i endemické rastlinstvo. Jedinečné ekosystémy sú natoľko dôležitým prvkom, že Namíbia ako prvá krajina na svete zakotvila ochranu prírody do svojej ústavy (Lonely Planet 2017). Napriek menej prehľadnej systematike chránených území, je v súčasnosti výkonne chránených takmer 16 % plochy krajiny (Protected Planet 2019). Medzi kultúrno-historické prvky atraktívnosti patria najmä pozostatky po pôvodných obyvateľoch skupín San a Khoekhoe, ktoré sú datované desaťtisíce rokov do minulosti a koloniálne dedičstvo v podobe zachovaných architektonických pamiatok, ktoré sa však obmedzujú prevažne na oblasti miest.

Priemerná nadmorská výška v Namíbií je na úrovni 1 140 m n. m. Najnižšie položené sú pobrežné oblasti a najvyšším bodom je vrch Königstein v pohorí Brandberg s nadmorskou výškou 2 573 metrov. Najvyšší bod sme počas expedície dosiahli na hrebeni pohoria Ajasberge južne od hlavného mesta Windhoek vo výške 1930 m n. m. Prítomnosť púštnej krajiny je podmienená suchou a horúcou klímou s minimálnymi zrážkami. Výnimku tvoria pobrežné oblasti a krajiny severovýchod krajiny. Stále vodné toky sa nachádzajú na hraniciach so susednými štátmi. Rieka Kunene na hranici s Angolou, rieka Chobe na hranici s Botswanou a rieka Orange na hranici s Južnou Afrikou. Cez Capriviho výbežok pretekajú rieky Cuando a Okavango. Najdlhšou riekou s dĺžkou 650 km je rieka Fish na juhu krajiny. Najväčšiu časť plochy od severu po centrálnu časť Namíbie zaberajú rôzne typy savany v závislosti od stúpajúceho množstva zrážok počas roka. Namíbia je významná i vďaka jedinečným ekosystémom. V južnej časti sa nachádza tzv. Nama Karoo a na krajnom juhozápade prechádzajúce až za hranice s Južnou Afri-

kou Sukulentné Karoo, ktoré je zaradené medzi svetové ohniská biodiverzity (obsahuje viac ako 1 500 endemických druhov a stratilo viac ako 70% pôvodného územia výskytu) (Conservation International 2019). Na území Namíbie sa vyskytuje 4 350 druhov rastlín, z ktorých 17 % je endemických, 644 druhov vtákov (13 endemických), 217 druhov cicavcov (26 endemických), 256 druhov plazov (28 % endemických), 35 tisíc druhov hmyzu (24 % endemických). Namíbia je krajinou s najpočetnejšou populáciou geparda štíhleho (*Acinonyx jubatus*) a uškatka afroaustrálskeho (*Arctocephalus pusillus*), domovom veľkej africkej pätky a ohrozených druhov nosorožca ostronosého (*Diceros bicornis*) a impaly čiernočelej (*Aepyceros melampus petersi*) (MET 2010). Väčšina tohto prírodného bohatstva je chránená vo forme národných parkov, chránených oblastí a súkromných rezervácií.

História ochrany prírody na území Namíbie siaha až do roku 1907. Guvernér vtedajšej Nemeckej Juhozápadnej Afriky Dr. Friedrich von Lindequist vyhlásil niekoľko oblastí, medzi nimi i oblasť okolo Etošskej panvy a púšte Namib za rezervácie (MET 2010). V ďalšom období bolo vyhlásených niekoľko národných parkov a rezervácií. V súčasnosti je klasifikácia chránených území v Namíbií pomerne neucelená, pravdepodobne vzhľadom na viaceré zmeny v administratíve za posledných viac ako 100 rokov. K novembu 2019 je registrovaných 19 národných parkov, z toho 9 patrí do II. stupňa ochrany podľa klasifikácie medzinárodnej únie pre ochranu prírody (IUCN) (Protected Planet 2019). Medzi tieto patria i parky navštívené počas expedície: NP Etosha, NP Namib-Naukluft a NP /Ai-/Ais Hot Springs. V rámci snáh o prepojenie kompaktných ekosystémov rozdelených administratívnymi hranicami štátov vznikla i Nadácia Parky Mieru (Peace Parks Foundation, 2019). V súčasnosti pomáha spravovať 8 existujúcich cezhraničných chránených území (CCHÚ) a cezhraničných parkov (CP), z ktorých tri sa nachádzajú aj na území Namíbie: CCHÚ Kavango Zambezi, CP /Ai-/Ais-Richtersveld a CP Iona Skeleton Coast (Peace Parks Foundation 2019). V Namíbií sa nachádzajú i územia svetového významu. Medzi tieto patrí Piesočné more v púšti Namib s rozlohou takmer 31 tisíc km², ktoré je od roku 2013 na zozname svetového prírodného dedičstva UNESCO (UNESCO 2019) a 5 Ramsarských lokalít: Panva Etosha a jazero Oponono, Lagúna vo Walvis Bay a oblasť toku rieky Okavango v NP Bwabwata, ktoré boli na trase expedície, ďalej Sandwich Harbour a ústie rieky Orange (RAMSAR 2019).

Najstaršie dôkazy o živote človeka v regióne sú datované do obdobia človeka vzpriameného (*Homo erectus*) pred 500 tisíc až 2 miliónmi rokov. Práve tu sa vyvíjali dve pôvodné kultúry San (neskôr označované ako bušmeni) a Khoekhoe (hotentóti). Ľudia kultúry San sú považovaní za možných predkov dnešného moderného človeka. Dôkazy o ich živote v regióne sú zaznamenané vo forme skalných rytín (petroglyfov) napr. v lokalite Twyfelfontein. Prítomnosť Sanov sa odhaduje už pred viac ako 20 000 rokmi (Lonely Planet 2017). Po príchode Khoekhoe z oblasti dnešnej Južnej Afriky sa obe kultúry premiešali tak, že sa dnes označujú

spoločným pomenovaním Khoisan. Neskôr sa do oblasti dnešnej Namíbie presunuli viaceré Bantuské kmene z východu a zo severu. Od konca 15. storočia sa postupne do oblasti dostávali Európania. Prvými boli portugalskí moreplavci zakladajúci zásobovacie prístavy na pobreží Atlantického oceánu v snahe nájsť cestu do Indie oboplávaním Afriky. V polovici 17. storočia bola v Južnej Afrike na mieste dnešného Kapuského Mesta vybudovaná zásobovacia stanica Holandskej Východoindickej Spoločnosti, ktorá mala záujmy v Indonézii. Po príchode Britov na konci 17. storočia bolo Holandské (Búrske) obyvateľstvo vytlačené do vnútrozemia južnej Afriky. V druhej polovici 19. storočia v snahe získať územia a podieľať sa na exploatacii bohatstva Afriky, kolonizovali oblasť dnešnej Namíbie vojská Nemeckej ríše. Po vojenských zásahoch proti kmeňom Nama a Herero, ktoré v tej dobe tvorili najpočetnejšie národy v oblasti, bola vyhlásená Nemecká Juhozápadná Afrika. Na začiatku 20. storočia boli založené vojenské stanice a vybudované kasárne a administratívne budovy. Dnes patria medzi najstaršie budovy v krajine a sú koloniálnym dedičstvom Namíbie. Po skončení I. svetovej vojny sa nemecká armáda stiahla a správu pod záštitou novovzniknutej OSN prebrala vtedajšia Juhoafrická Únia. Po roku Afriky (1960) kedy započalo postupné oslobodzovanie štátov spod európskej nadvlády Únia napriek nesúhlasu OSN anektovala vtedajšiu Juhozápadnú Afriku, ktorá sa de facto stala ďalšou juhoafrickou provinciou. Vplyv afríkanskej (Juhoafrickej) kultúry je dnes badaťelný na názvoch miest a v afríkanskom jazyku, ktorý je jedným z úradných jazykov v Namíbií. Dnes tvorí 50 % populácie obyvateľstvo z bantuského kmeňa Owambo (CIA 2019). Niektoré kmene ako Nama a Herero si udržiavajú zvyky svojich predkov a podieľajú sa na atraktívnosti krajiny zdieľaním svojej kultúry s návštevníkmi. Medzi takéto kmene patria napríklad Nama a Himba. Potomkovia európskych kolonizátorov predstavujú asi 6 % obyvateľstva.

Dnešné mestá Namíbie sú pomerne rôznorodé. Väčšina je vystavaná na koloniálnych základoch, ale všetky sú ovplyvnené konzumnou spoločnosťou západu. Na severe krajiny sú mestá obývané prevažne pôvodným obyvateľstvom. V zázemí väčších miest vznikli chudobné predmestia tvorené vizóznymi príbytkami, často bez elektrickej energie, čistej vody a kanalizácie. Práve tu sa nachádza najpočetnejšia časť obyvateľstva miest. Medzi najväčšie mestá patrí Windhoek s takmer 270 tisíc obyvateľmi a charakterom moderného mesta, Rundu (60 tisíc), ktoré je bránou do Namíbie pre početné skupiny imigrantov z Angoly, bývalý britský prístav Walvis Bay (52 tisíc), Swakopmund (25 tisíc), ktorý si dodnes zachoval charakter koloniálneho prístavného mesta, Katima Mulilo (25 tisíc) v Capriviho výbežku (World Population Review 2019).

Rurálne oblasti predstavujú prevažne roztratené vidiecke sídla pôvodných obyvateľov a rozsiahle farmy potomkov európskych kolonizátorov. Obe skupiny sa venujú chovu dobytky a pestovaniu poľnohospodárskych plodín. Vidiecke sídla bývajú často ohraničené jednoduchým plotom tvoreným drevenými kolmi alebo

Kolónia uškatka afroaustrálskeho v Cape Cross

vetvami stromov. Farmy sú spravidla ohraničené drôteným plotom. Oplotenie fariem je často dlhé i niekoľko desiatok kilometrov. Zelené časti umelo zavlažovaných fariem pôsobia ako oázy uprostred prašnej krajiny centrálnej Namíbie. V údolí rieky Orange sa tiež nachádzajú súkromné vinohrady, ktoré tvoria rozsiahle pásy zelene, a ktoré výrazne kontrastujú s vnútrozemskou krajinou.

Prírodné atrakcie

Najnavštevovanejším národným parkom v Namíbii je NP Etosha na severe krajiny. Rozprestiera sa na ploche 22 935 km². História parku siaha do roku 1907, kedy bolo územie okolo rozľahlej soľnej panvy Etosha vyhlásené za rezerváciu s rozlohou viac ako 90 tisíc km². V tej dobe to bolo najväčšie chránené územie na svete. V roku 1946 tu bola organizovaná prvá turistická pre-

hliadka pre 137 návštevníkov. V 50. rokoch 20. storočia boli vybudované turistické rezorty na mieste bývalej vojenskej pevnosti v Namutoni (pri východnej bráne do parku), Okaukuejo (na juhu) a Halali na pol ceste medzi nimi. Dnes sa v parku vyskytuje 114 druhov cicavcov, vrátane ohrozeného nosorožca ostrošného a impaly čiernehočelej, a viac ako 400 druhov vtákov. V sezóne 2005/2006 park navštívilo viac ako 117 tisíc návštevníkov, čo predstavovalo takmer tretinu návštev Namíbijských národných parkov dohromady (MET 2017). Do národného parku sme počas expedície zavítali z mesta Tsumeb, ktoré sa nachádza približne 100 kilometrov juhovýchodne od brány von Lindequist pri rezorte Namutoni. V čase expedície (september) vrcholilo obdobie sucha v geografických šírkach parku, čo má za následok nedostatok vody a zhlukovanie stád v blízkosti vodných nádrží. Počas safari sme na cestách nestretli mnoho zvierat,

okrem ojedinelého slona alebo žirafy. Pri návšteve jednej z vodných nádrží Baitia, sme však mali možnosť vidieť celé stádo antilop, pakoní, žiráf a dokonca i jedného nosorožca. Turistická sezóna v parku je od apríla do októbra, avšak v rámci nej môžeme identifikovať skorú sezónu po období dažďov s dostatkom vody a voľného pohybu zveri po celej ploche parku a neskorú na konci obdobia sucha, kedy sú zvieratá viazané k blízkosti vodných zdrojov.

Druhým najnavštevovanejším a zároveň rozlohou najväčším parkom v Namíbii je Park Namib-Naukluft. S rozlohou 49 tisíc km² sa vyrovná rozlohe Slovenska. Návštevnosť predstavuje zhruba 50 % návštevnosti NP Etosha (MET 2010). Najväčšou atrakciou parku sú piesočné duny v oblasti rozľahlej panvy Sossusvlei. Hlbšie v púšti sa nachádza menšia panva Deadvlei a najväčšia duna na svete Big Daddy s výškou viac ako 300 metrov. Pohorie Naukluft, ktoré je súčasťou parku je domovom ohrozeného endemického druhu zebry Hartmannovej (*Equus zebra hartmannae*) (MET 2010). Na ploche 51 tisíc km² sa rozprestiera Piesočné more púšte Namib zaradené do zoznamu svetového prírodného dedičstva UNESCO od roku 2013 (UNESCO 2019). Bránou do parku je rezort Sesriem na východnej strane púštného mora. Od rezortu vedie až po okraj Sossusvlei asfaltová cesta, ktorá je jedna z mála spevnených ciest vedúcim k významným krajinným lokalitám v Namíbii. Na 45. kilometri sa nachádza známa Duna č. 45, ktorá je obľúbenou atrakciou v oblasti. Je tvorená až 5 miliónov rokov starým pieskom a z jej vrcholu je výborný výhľad do okolia. Návšteva Sossusvlei so všetkými prírodnými atrakciami, ktoré ponúka sa ľahko môže natiahnuť na celý deň. Park však svoje brány zatvára so západom slnka. Ak nemáte zabezpečené ubytovanie v rezorte, je vhodné, aby ste si strážili čas.

Najmenším národným parkom v Namíbii je NP Cape Cross s rozlohou iba 60 km². Oblasť „Križového mysu“ je pre krajinu významná z prírodného i kultúrneho hľadiska. Práve na toto miesto sa ako prvý Európan doplavil portugalský moreplavec Diego Cão v roku 1486. Kamenný križ, ktorý vztýčil na mieste vylodenia bol neskôr zničený a znovu vztýčený nemeckými kolonizátormi. Dnes tu stoja dva križe ako pamätníky moreplavca. V zálive pri myse sa nachádza najväčšia kolónia uškatka afroaustrálskeho na svete. Okrem obrovského počtu ohromí kolónia i intenzívnym rybáckim zápachom, ktorý je ťažko opísať. Dlhšia návšteva je vhodná iba pre ľudí so silným žalúdkom, nakoľko zápachu nezabránia ani rúšky. Po návšteve je vhodné vyprať oblečenie, ktoré ste mali oblečené, keďže i jeho vlákna pri návšteve napáchnu. Práve uškatke sú napriek intenzívnemu zápachu najväčším lákadlom v parku. V sezóne 2005/2006 si prišlo pozrieť kolóniu, ktorá v čase párenia predstavuje viac ako 200 tisíc jedincov, takmer 48 tisíc návštevníkov (MET 2010). Cape Cross sa nachádza približne 130 km severne od mesta Swakopmund. Prístup k parku vedie cez rozľahlejší Národný park Dorob a zároveň cez známe Pobrežie Kostier (Skeleton coast). Na pobreží boli naozaj objavené rôzne kostry, ale lákadlom pre turistov sú najmä stroskotané lode na plytkých neďaleko Namíbijského pobrežia.

Pevnosť Namutoni v NP Etosha

Kaňon rieky Fish

Na juhu Namíbie sa nachádza cezhraničný park /Ai-/Ais-Richtersveld, ktorý Namíbia zdieľa s Južnou Afrikou od roku 2003. Namíbijská časť NP /Ai-/Ais Hot Springs s rozlohou 4 611 km² predstavuje väčšiu časť cezhraničného parku. Hlavnými atrakciami sú Kaňon rieky Fish vo východnej časti parku. Kaňon je považovaný za druhý najväčší na svete po Veľkom kaňone v USA. Za 350 miliónov rokov bol kaňon vyhlbený najdlhšou riekou v krajine, riekou Fish. V najhlbšej časti dosahuje kaňon až 550 metrov a jeho dnom prechádza najobľúbenejší turistický chodník v Namíbií. V roku 1988 bola k parku pripojená západná časť s pohorím Huns. Pohorie je neprístupné pre motorové vozidlá a nevedie k nemu ani chodník. Nachádza sa tu však významná jaskyňa Apollo 11, v ktorej boli objavené rytiny pôvodných obyvateľov, ktoré sa datujú do obdobia

pred 70 tisíc rokmi. /Ai-/Ais-Richtersveld bol však vytvorený najmä za účelom ochrany ohrozeného ekosystému Sukulentné Karoo. Karoo sa tiahne od južnej časti Namíbie až po južné brehy afrického kontinentu (MET 2010). Je zaradené na zoznam ohrozených ohnisk biodiverzity (Conservation International 2019). Podobne ako väčšina iných prírodných atrakcií v Namíbií, je i ku Kaňonu rieky Fish možný prístup iba po nespevnenej ceste prístupnej pre vozidlá z pohonom 4 x 4. V posledných rokoch došlo k rozvoju turistického zázemia v podobe výstavby zastrešených vyhlíadok s verejnými toaletami. V celej oblasti je však výstraha pred paviánmi čakma (*Pavo ursinus*), ktoré napádajú turistov a kradnú jedlo a osobné veci. S problémom s paviánmi sme sa stretli na celej trase expedície od Viktóriiných vodopádov až po Mys Dobrej nádeje.

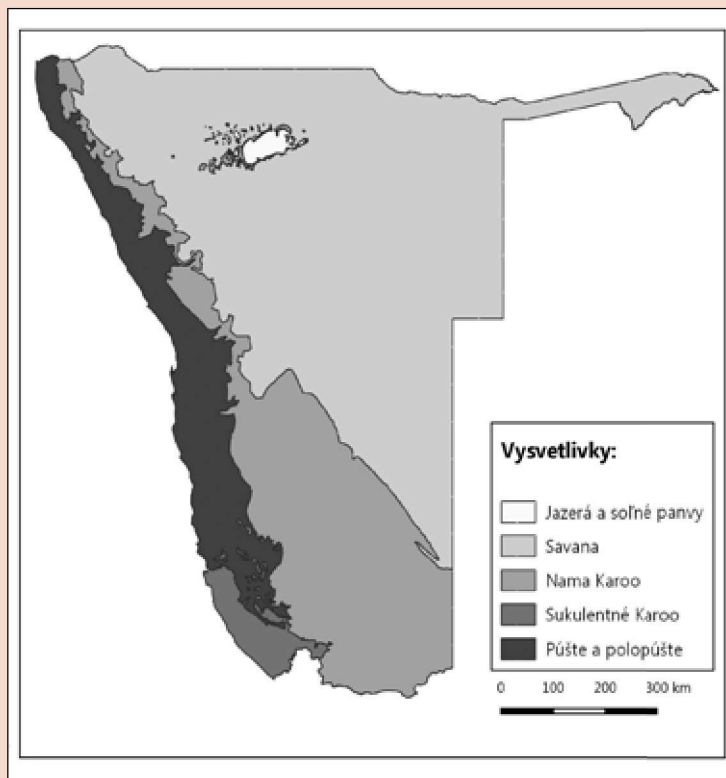
Meteorit Hoba

Niekoľko lokalít na trase expedície sa ne nachádzalo v chránenej oblasti národného parku. Medzi tie najvýznamnejšie patrí najväčší známy meteorit na svete Hoba, ktorý sa nachádza približne 20 km juhozápadne od mesta Grootfontein. Jeho váha dosahuje až 50 ton a predpokladá sa, že na Zem dopadol pred 80 000 rokmi. Meteorit je zložený prevažne zo železa 82 % a niklu 16 %. Prvýkrát bol zaznamenaný v roku 1920 a v roku 1955 bol vyhlásený za národnú pamiatku. Od roku 1987 sa v okolí meteoritu buduje zázemie pre turistov (občerstvenie, suveníry, odpočinková plocha). Prístup je možný po nespevnenej ceste. Vybavenie lokality je stále minimálne, preto napriek jedinečnosti lokality je meteorit Hoba málo významnou atrakciou v Namíbií. Spitzkoppe je 700 miliónov rokov stará skupina rulových vrchov, nachádzajúca sa asi 150 km severovýchodne od mesta Swakopmund. Vysoké skalné útvary ostro kontrastujú s okolitou plochou krajinou. Najvyšší bod sa nachádza vo výške 1 784 m n. m. Zostava je obľúbeným miestom pre horolezcov, fotografov a turistov. V oblasti sa nachádza niekoľko plôch na kemping. Najvyšší vrch pohoria Grosse Spitzkoppe svojím tvarom pripomína ikonický vrch európskych Álp. Aj vďaka tomu dostal svoju prezývku „Matterhorn Namíbie“. Okrem Grosse Spitzkoppe sú významné lokality ako Rock Pool, Old graves, alebo skalný most, ktorý je jedným z najfotografovanejších prvkov pohoria (Info Namibia 2019). Spitzkoppe je považované za jedno z najlepších miest pre pozorovanie nočnej oblohy.

Kultúrno-historické atrakcie

Koloniálna história krajiny, najmä v podobe zachovaných architektonických pamiatok je jedným z lákadiel Namíbie. Významnými mestami takéhoto charakteru boli napr. Windhoek, Swakopmund, Grootfontein alebo Lüderitz. Windhoek (oficiálne založený až v polovici 20. storočia) bol veliteľskou základňou nemeckých koloniálnych ozbrojených síl Schutztruppe (Lonely Planet 2017). V centre stál administratívny palác Tintenpalast so záhradou, ktorý dnes slúži ako sídlo Namíbijského parlamentu. Pred palácom bola postavená azda najkonickejšia pamiatka mesta - luteránsky kostol Christuskirche. V súčasnosti sa nachádza netradične na ostrove uprostred kruhového objazdu. Obľúbenou inšpiráciou pre výstavbu luxusných sídiel za koloniálnej éry boli európske stredoveké hrady. Iba vo Windhoeku sú na pahorkoch postavené tri: Heintzburg, Schwerinsburg a Sanderburg. Štvrtým významným hradom v krajine je Hrad (zámok) Duwisib, nachádzajúci sa 80 km juhozápadne od mesta Maltahohe.

Grootfontein, malé mesto na severe Namíbie neďaleko NP Etosha si dodnes zachovalo európsky charakter a i obyvateľstvo tvoria z veľkej časti potomkovia Európanov. Jedna z najstarších koloniálnych budov je Stará pevnosť (Alte Fort) slúžiaca ako vojenské a technické múzeum z čias Nemeckej Juhozápadnej Afriky. Možný je i prístup na strážnu vežu pevnosti, ktorý naša expedičná výprava využila na vztyčenie Slovenskej vlajky na znak „kolonizácie“ mesta.

Biómy Namíbie

Pôvodne významný prístav, dnes významné letovisko Swakopmund si podobne ako Grootfontein zachoval charakter prístavného koloniálneho mesta. Medzi najvýznamnejšie prvky mesta patrí staré drevené mólo Jetty zo začiatku 20. storočia. Prístav Walvis Bay, asi 20 km južne od Swakopmunda, bol v minulosti dlho pod nadvládou Británie. Britský charakter mesta je badateľný v architektúre i modernom urbanizme. Prístav sa stal súčasťou Namíbie až pri vyhlásení nezávislosti krajiny v roku 1990. Významnú kultúru v Namíbii predstavuje domo-

rodý polokočovný pastiersky kmeň Himba, ktorý si dodnes udržiava svoje pôvodné zvyklosti vo forme tradičných odevov, rodinných väzieb, skrásokovania tela, hygieny a spôsobe obživy. Kmeň je situovaný prevažne v severozápadnej časti Namíbie v malých sídlach roztrúsených v okolí mesta Opuwo. Himbovia zdieľajú svoje tradície a spôsob života i s vonkajším svetom. Organizované návštevy sídiel kmeňa so sprievodcom sú populárnou aktivitou v rámci návštevy Namíbie. Pri návšteve rodiny, predvádzajú ženy výrobu tradičných prístreškov, spôsob

výroby okrovej masť, ktorá má okrem skrásokovacích i praktické účinky ako ochrana pred slnečným žiarením či štípancami od hmyzu. Predvádzajú i slávnostné odevy a hygienické postupy. Celé vystúpenie je podporené výkladom v domorodom jazyku s prekladom sprievodcu. Vysvetlené sú i rodinné väzby a náboženské zvyklosti.

Rekreačné aktivity

Medzi najobľúbenejšie aktivity patria organizované návštevy chránených území so sprievodcom v motorovom vozidle známe ako Safari. Safari môžeme prirovnať k návšteve našich zoológických záhrad s tým rozdielom, že exotickú divú zver máme možnosť pozorovať v prirodzenom prostredí a bez bariér. V Namíbii je najobľúbenejším miestom pre safari NP Etosha. Tradičnejšou aktivitou je turistika. Turistické chodníky sú vyznačené najmä v oblastiach s rôznorodou topografiou ako sú pohoria Brandberg alebo Spitzkoppe. Najnavštevovanejšia turistická trasa vedie v dĺžke 80 – 90 km dnom Kaňonu rieky Fish od vyhladky až po horúce pramene v národnom parku /Ai-/Ais Hot Springs. Okrem pešej turistiky sú k dispozícii i cyklistické trasy pre horské bicykle. Individuálne cestovanie po Namíbii je možné iba v terénnych automobiloch (4 x 4) vzhľadom na úroveň veľkej časti cestných komunikácií v krajine. Využitie terénneho vozidla však umožňuje i prechod púšťnymi dunami, ktoré sa stalo obľúbenou adrenalínovou aktivitou návštevníkov. Mesto Swakopmund sa prezentuje ako „hlavné mesto dobrodružstva“, kde má návštevník možnosť vybrať si zo širokej ponuky aktivít zahŕňajúcej jazdu po púšti vo vozidlách 4x4, na štvorkolkách, alebo motocykloch. Takisto ponúka možnosť vyskúšať zjazd dún na doske (duneboarding). Ďalšou možnosťou prepravy na dlhšie vzdialenosti, najmä v oblastiach bez prístupu motorovým vozidlom je jazda na koni. Na viacerých miestach v Namíbii sú k dispozícii kempy, ubytovne a postupne budované turistické rezorty.

Mestá ponúkajú možnosť klasických mestských kultúrnych aktivít spojených najmä s prehliadkami pamiatok, architektúry a jedinečných urbanistických prvkov. V Namíbii patria medzi takéto mestá Windhoek, Swakopmund a Walvis Bay. V Južnej Afrike najmä Kapské Mesto. Vo Windhoeku je okrem architektonických pamiatok zaujímavé ekonomické centrum mesta s vystavenými časťami dopadnutého meteoritu Gideon, alebo malý mestský park Zoo Park, ktorý bol v minulosti mestskou zoológickou záhradou. Swakopmund ponúka i možnosť kúpania na mestských plážach, voda v Atlantickom oceáne však kvôli chladnému Benguelskému prúdu nedosahuje v priemere ani 20°C (World Sea Temperature 2019).

Obr. 6 Priemerná teplota vody v Swakopmunde počas roka

Priemerné hodnoty teploty vody počas roka, Swakopmund. (zdroj: World Sea Temperatures, 2019 (upravené))

Záver

Expedícia BOJAR do južnej a juhozápadnej Afriky nám poskytla možnosť oboznámiť sa v teréne s Namíbijskou republikou. Namíbia ako pomerne mladý štát ostáva našincovi málo

známou krajinou. Jej historické väzby na Európu, prírodné podmienky a súčasný ekonomický vývoj sú faktory, ktoré môžu Namíbiu transformovať na zaujímavú turistickú destináciu pre slovenského návštevníka. Predkladaný príspevok komplexne charakterizuje hlavné prvky atraktívnosti Namíbie z hľadiska turizmu. Faktografické údaje sme prepojili s osobnými zážitkami a skúsenosťami počas expedície, ktoré tak dotvárajú obraz o súčasnom stave atrakcií v krajine. Medzi hlavné prvky atraktívnosti krajiny patrí najmä prírodné dedičstvo krajiny, sústava národných parkov a rezervácií s bohatým zastúpením divých zvier a vtáctva. Prírodnými klenotmi Namíbie sú najmä Národný park Etosha na severe, púšť Namib s jej atrakciami na západe a Kaňon rieky Fish na juhu krajiny. Medzi jedinečné zážitky patrí návšteva najväčšej kolónie uskatca afroaustrálskeho v zálive na pobreží Atlantického oceánu alebo najväčšieho objaveného meteoritu na svete neďaleko mesta Grootfontein. Druhou dôležitou zložkou atraktívnosti Namíbie je koloniálna minulosť spojená s architektonickými pamiatkami, ktoré sa zachovali z obdobia Nemeckej Juhozápadnej Afriky na prelome 19. a 20. storočia. Dobová architektúra je identifikačným prvkom miest ako sú Windhoek (Christuskirche), Swakopmund (mólo Jetty) alebo Grootfontein (Alte Fort). Rozvoj materiálo-technickej základne v podobe luxusných rezortov a iných ubytovacích zariadení prichádza spolu s bohatou ponukou rekreačných aktivít typických pre charakter krajiny. Návštevník si okrem tradičných safari a pešej turistiky môže vyskúšať jazdu na motorových vozidlách po púšti alebo zjazd piesočných dún na doske (duneboarding). Namíbia ponúka netypický zážitok s charakterom veľmi podobným európskym regiónom. Je to azda druhá najeurópejšie pôsobiacia krajina v Afrike po Juhoafrickej republike.

Literatúra

- Cape Town Tourism, 2017. *A year in review*. 2017.
- CIA, 2019. The World Factbook. *Namibia*. [Online] 11 25, 2019. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/wa.html>.
- Conservation International, 2019. Conservation.org. *Biodiversity Hotspots*. [Online] 11 25, 2019. <https://www.conservation.org/priorities/biodiversity-hotspots>.
- Info Namibia, 2019. Info Namibia. *Namibia's Geography*. [Online] 11 25, 2019. <https://www.info-namibia.com/info/namibias-geography>.
- KIMARO, M., LENDVELO, S.M. A JESAYA, N. 2015. Determinants of tourists' satisfaction in Etosha National Park, Namibia. 2015.
- Lonely Planet, 2017. Namibia. [aut. knihy] Lonely Planet. *Botswana and Namibia*. s.l. : Lonely Planet Publications Pty Ltd., 2017, s. 215-738.
- MET, 2002. *Atlas of Namibia Project*. Windhoek : Directorate of Environmental Affairs, Ministry of Environment and Tourism, 2002.
- MET, 2010. *State of Protected Areas in Namibia*. Windhoek : Ministry of Environment and Tourism, 2010.
- MET, 2017. *Tourist Statistical Report 2017*. Windhoek : Ministry of Environment and Tourism, 2017.

„Kolonizácia“ Namíbie, Grootfontein

Peace Parks Foundation, 2019. Peace Parks Foundation. [Online] 11 25, 2019. <https://www.peace-parks.org/>.

Protected Planet, 2019. Protected Planet. *Namibia, Africa*. [Online] 11 25, 2019. <https://www.protectedplanet.net/country/NAM>.

RAMSAR, 2019. Ramsar.org. *Sites and Countries*. [Online] 25. 11 2019. <https://www.ramsar.org/sites-countries>.

Statistics Botswana, 2017. *Tourism Statistics Annual Report*. 2017.

Table Mountain Aerial Cableway. 2019. Tablemountain.net. *Annual Report*. [Online] 25. 11 2019. https://www.tablemountain.net/annual_report_2019/.

Table Mountain, 2019. Table Mountain National Park. [Online] 11 25, 2019. <https://tablemountainnationalpark.org/>.

UNESCO. 2019. World Heritage List. [Online] 11 25, 2019. <https://whc.unesco.org/en/list/>.

WEAVER, D. ELLIOT, K. 1996. Spatial patterns and problems in contemporary Namibian tourism. *Geographical Journal*. 1996, pp. 205-217.

WESGRO, 2016. *Western Cape Destination Performance Report*. 2016.

World Population Review, 2019. WorldPopulationReview.com. *Namibia Population 2019*. [Online] 11 25, 2019. <http://worldpopulationreview.com/countries/namibia-population/>.

World Sea Temperature, 2019. Sea Temperature. *Swakopmund Sea Temperature*. [Online] 11 25, 2019. <https://www.seatemperature.org/africa/namibia/swakopmund.htm>.

Zimbabwe Tourism, 2018. *Tourism trends & statistics report 2018*. 2018

Neznáma Namíbia

Najzaujímavejšie miesta expedície BOJAR

Michal Noga

Abstrakt

Príspevok je venovaný komplexnej charakteristike Namíbijskej republiky v kontexte turistickej atraktívnosti. V piatich kapitolách opisuje aktuálny stav krajiny na viacerých úrovniach z hľadiska prírodných a kultúrno-historických prvkov, ako aj rekreačných aktivít, ktoré sú hlavnými zdrojmi atraktívnosti krajiny a s ňou súvisiacim turizmom. Vybrané atrakcie boli preskúmané v teréne počas expedície BOJAR Katedry regionálnej geografie, ochrany a plánovania krajiny na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Expedícia sa uskutočnila v septembri 2019. Obsah príspevku podáva reálny aktuálny stav atrakcií v krajine. Príspevok je vhodné využiť ako doplnujúci zdroj informácií pri výučbe, najmä v tematickom celku Afrika vo vzdelávacom štandarde predmetu geografia v Štátnom vzdelávacom programe.

Kľúčové slová: geografia, regionálna geografia, Afrika, Namíbia, cestovný ruch, turizmus.

Mgr. Michal Noga, Katedra regionálnej geografie, ochrany a plánovania krajiny, Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave, e-mail: michal.noga@uniba.sk